

COEN TEULINGS

Lagere pensioengrens slecht voor stelsel

Onlangs kreeg ik twee brieven, één van ABP, en één van APG, of preciezer, van Loyalis, een volle dochter van APG. Het pensioenfonds ABP en de pensioenuitvoerder APG waren vroeger een organisatie. Inmiddels zijn ze gescheiden, ieder met een eigen bestuur, vanuit de diepere filosofie dat de wereld daar beter van wordt. Zoals gezegd, APG heeft inmiddels Loyalis als dochter gekregen. Zij gaat de concurrentie aan met haar stiefmoeder ABP. Want daar gingen die brieven over: beide organisaties willen me iets verkopen. Mijn ambtelijk inkomen op voltijd basis ligt boven een ton. Alles daarboven valt sinds kort niet meer onder het verplichte pensioen. Ik heb dus een pensioengat. Dochter en stiefmoeder hebben de gelegenheid genomen om mij daarop attent te maken. Moet dat gaatje niet gevuld? Beiden zetten hun beste beentje voor om me daarbij van dienst te mogen zijn.

Voor dit soort brieven heb ik een vaste gedragslijn. Moeilijk, moeilijk, nu geen tijd, vergt nadere studie. Dus komen ze terecht in een speciaal bakje voor complexe gevallen. Ze blijven moeilijk, dus blijven ze daar maanden liggen. Ik geef het toe, dat is niet rationeel. Maar het komt u vast bekend voor.

Markten werken vaak best aardig, bij pensioenen toevallig niet

Ziehier het gevolg van het besluit het verplichte pensioen boven een ton af te schaffen. Vroeger was het automatisch geregeld. Voortaan moet ik erover nadenken en willen allerlei partijen eraan geld verdienen. Boven een ton, ik zie u denken, waar zeurt hij over. Hooguit een paar mensen die zich over dit soort brieven het hoofd hebben gebroken. Maar als ik de signalen goed begrijp, ontstaat bij de volgende verkiezing een wedloop welke politieke partij die grens het meeste verlaagt: 70.000 of zelfs 60.000 euro worden genoemd. Dan krijgen plotseling hele volksstammen dit soort brieven. De politiek zit vast in deze groef en komt daar niet zomaar uit.

Waarom moet dit eigenlijk? Geen idee. Of misschien, een beetje. Het komt voort uit de gedachte dat de overheid er alleen is voor een basisvoorziening. Daarboven wordt men geacht voor zichzelf te kunnen zorgen. De overheid louter als herverdelingsmachine. Maar de overheid is er voor meer. Ze is er ook om collectieve goederen te verschaffen, zaken die we ieder voor zich kunnen regelen, maar waar het toch doelmatiger voor is als we het tezamen doen. Neem de aanleg van een weg. De eerste visie impliceert dat we alleen wegen aanleggen voor mensen met een Opel Kadett. Mensen met een Rolls Royce kunnen prima voor zichzelf zorgen, die moeten zelf maar een weg aanleggen. Pensioenvoorziening is zo'n collectief goed. Markten werken vaak best aardig, bij pensioenen toevallig niet, omdat we irrationeel zijn, omdat beleggingsbeloften oncontroleerbaar zijn en vanwege risicoselectie.

Het Nederlandse pensioenstelsel staat bekend als een van de beste ter wereld. Dertig jaar geleden had Engeland ook een dergelijk stelsel, bijna even mooi. In de golf van markthervormingen onder Thatcher is ook het pensioenstelsel daar op een nieuwe leest geschoeid. Individual accounts, 401K, dat zijn de bijbehorende toverwoorden. De individuele drama's zijn niet te overzien. Vriend en vijand zijn het erover eens: deze hervorming was geen succes. Nederland lijkt echter precies dezelfde weg te gaan: mooi stelsel, maar een beetje modernisering is toch nooit weg? De negatieve gevolgen zien we pas over twintig jaar. Je kunt je erover verbazen. Valt hier nog wat aan te doen? Wie weet. Soms worden echtscheidingen ongedaan gemaakt. Soms. En misschien tikt iemand onverhoeds tegen de grammfoon, zodat de naald overspringt naar een andere groef. Wie weet.

Coen Teulings is hoogleraar aan de universiteiten van Cambridge en Amsterdam.